

Ο Μακεδονικός Αγώνας στην περιοχή της Γουμένισσας

Χρήστος Ίντος, *Τα οικεία κοσμείν και σώζειν*

Στα σχέδια και στις προκλήσεις των Βουλγάρων κατά τον 19^ο αιώνα στη Μακεδονία οι κάτοικοι της κωμόπολης της Γουμένισσας αντέδρασαν κατ' αρχάς με ειρηνικά μέσα. Ανήγειραν το 1864 μεγαλοπρεπή ιερό ναό αφιερωμένο στον Άγιο Γεώργιο και το 1880 μεγαλοπρεπές διδακτήριο, στο οποίο στεγάστηκαν τα ελληνικά εκπαιδευτήρια. Τα μεγάλα οικοδομήματα τα οποία διασώζονται ως σήμερα, οικοδομήθηκαν με δαπάνες των κατοίκων. Πρωτοστάτησε ο Μητροπολίτης Εδέσσης Ιερόθεος και αναδείχθηκε σε μεγάλο ευεργέτη του τόπου ένας απλός κτηνοτρόφος ο θάναος Ζελέγκος.

Παράλληλα από το 1874, δραστηριοποιήθηκε η τοπική «Φιλεκπαιδευτική Αδελφότητα», της οποίας το έργο ενισχύθηκε από τη Μητρόπολη Εδέσσης, το Οικουμενικό Πατριαρχείο και διάφορα σωματεία των μεγάλων ελληνικών κέντρων της εποχής εκείνης.

Το Μακεδονικό Κομιτάτο, με υπόδειξη του Στέφανου Δραγούμη, έστειλε στη Γουμένισσα το γιατρό Άγγελο Σακελλαρίου, ο οποίος αμέσως επιδόθηκε στην οργάνωση του Αγώνα. Ο Σακελλαρίου ήταν προσωπικός φίλος του Παύλου Μελά και του Ίωνα Δραγούμη. Αλληλογραφούσε μαζί τους και παρείχε πληροφορίες για την εκεί κατάσταση των πραγμάτων. Συνεργάστηκε με τον Καλαποθάκη, στην εφημερίδα του οποίου, στο «ΕΜΠΡΟΣ», στέλνει ειδήσεις από τη Μακεδονία και μάλιστα από την περιοχή όπου έχει αναλάβει εθνικό έργο. Στους «ΤΑΪΜΣ» του Λονδίνου στέλνει διαμαρτυρίες, διεκτραγωδώντας τη δεινή θέση των Ελλήνων της Μακεδονίας, κάνοντας γνωστή στη διεθνή κοινή γνώμη την παράνομη δράση και τις φρικαλεότητες των κομιτατζήδων.

Από το 1891, χρονιά που ήρθε στη Μακεδονία ως το 1900 κατάφερε πολλά. Το χρόνο εκείνο του γίνεται ύπουλη επίθεση. Από το τραύμα που θα του προκληθεί θα πεθάνει μετά από χρόνια στον «Ευαγγελισμό» της Αθήνας.

Ο Σακελλαρίου διευθύνει τον αγώνα στην περιοχή της Γουμένισσας ως το 1905 με επιτυχία. Από τότε, τη διεύθυνση της τοπικής άμυνας είχαν αναλάβει οι διευθυντές των ελληνικών σχολείων της Κοινότητας. Απ' αυτούς διακρίθηκαν οι Λαδακάκος, Νεράντζης και Δαραίου. Επειδή η εχθρική απειλή γινόταν όλο και μεγαλύτερη, ο πρόξενος της Θεσσαλονίκης Λ. Κορομπλάς αποφασίζει τη συγκρότηση των πολιτοφυλακών. Την αρχηγία αυτών στη Γουμένισσα την ανέλαβε ο Κωνσταντίνος

Σαμαράς. Από τα 1904 άρχισαν να καταφθάνουν ένοπλα σώματα των οποίων ηγούνταν αξιωματικοί του ελληνικού στρατού.

Το πρώτο από αυτά, υπό τον Καπετάν – Γεωργάκη, κοντά στον Άγιο Πέτρο, δέχεται τουρκική επίθεση και σχεδόν διαλύεται. Το χειμώνα του 1905 κατορθώνουν και ανεβαίνουν στο Πάικο τα σώματα του Γεωργίου Μωραΐτη και Σπύρου Φραγκόπουλου. Και αυτά, κυκλωμένα στα Λιβάδια από τουρκικές δυνάμεις, αποδεκατίζονται. Μεταξύ των νεκρών και δύο αξιωματικοί.

Ο Γεώργιος Κακουλίδης με το σώμα του έχει εξαιρετικές επιτυχίες στις περιοχές Γουμένισσας και Γευγελής, αλλά και αυτός καταδιώκεται από τους Τούρκους και συλλαμβάνεται. Προς ενθάρρυνση των κατοίκων της περιοχής, στις 30 Ιανουαρίου 1906, καταφθάνει στη Γουμένισσα ο απόστολος του Μακεδονικού Αγώνα Ίων Δραγούμης. Στεφανώνει τον Σακελαρίου και το επόμενο έτος ξανάρχεται για να βαπτίσει το παιδί του κουμπάρου και αγαπητού του φίλου.

Το 1905 ο Κωνσταντίνος Μαζαράκης επέστρεψε από τη Μακεδονία στην Αθήνα για τη συγκρότηση και την εκπαίδευση νέων ανταρτικών σωμάτων ενισχυμένων και από ντόπιους άνδρες, που γνώριζαν τις συνθήκες της κάθε περιοχής.

Στην περιοχή δρούσαν οι ομάδες των κομιτατζήδων με αρχηγούς τους Λούκα, Αποστόλ Πετκώφ, Ιβάν Καρασούλ και Τσερνοπέφ.

Η άφιξη του Δραγούμη στη Γουμένισσα και η δράση των ντόπιων οπλαρχηγών, όπως των αδελφών Δογιάμα από την Καστανερή και του Χρήστου Καραπάνου, περιόρισαν τη δραστηριότητα των κομιτατζήδων.

Το χειμώνα του 1906 αρκετά σώματα πέρασαν από την περιοχή όπως του Μπουκουβάλα και του Ματαπά. Ο Κασιόγρης επέκτεινε τη δραστηριότητά του από το Μορίχοβο και στο Πάικο, την Έδεσσα και τη Γουμένισσα όπου συνεργάστηκε με τους οπλαρχηγούς Δογιάμα, Ναούμ, Τσόντα και Δημητρίου.

Από την Άνοιξη της ίδιας χρονιάς, την αρχηγία των σωμάτων της περιοχής είχε αναλάβει ο Καπετάν Καψάλης (Παρακτούνας Χρήστος) κατέβηκε όμως στο βάλτο των Γιαννιτσών και έπεσε σε βουλγαρική ενέδρα. Το 1907 ο Χρήστος Καραπάνος είναι επικεφαλής στο παρακείμενο όρος Πάικο, ενώ δράση ανέλαβαν οι ομάδες του Κλείτου Παναγιώτη, του καπετάν Δρίβα, όπου συμμετέχει ο ανθυπολοχαγός πεζικού Λουκάς Παπαλουκάς και από τα μέρη της Μπογδάνιτσας το καλοκαίρι έρχεται ο Γεώργιος Καραϊσκάκης.

Το νεοτουρκικό κίνημα ανέκοψε τη δράση των ανταρτικών σωμάτων, μερικά όμως, όπως του Καραπάνου, συνέχισαν να δρουν.

Μεγάλη ήταν η προσφορά στον αγώνα των ιερέων και διδασκάλων. Ήταν οι κύριοι παράγοντες αναχαίτισης της ξένης προπαγάνδας. Αγωνίσθηκαν με αυτοθυσία, αυταπάρνηση και μεγάλο πατριωτισμό. Δεκάδες ήταν οι δάσκαλοι που προσέφεραν, κατά την περίοδο εκείνη πολλά. Ένας μάλιστα από αυτούς, ο Ιωάννης Πίτσουλας, είναι ο πρωτομάρτυρας του αγώνα. Το 1904 οι κομιτατζήδες τον κρέμασαν λίγο έξω από τη Γουμένισσα.

Το 1905 στην περιοχή της Γουμένισσας εμφανίσθηκε και η ρουμανική προπαγάνδα. Στρέφεται στα χωριά του Πάικου, προς τους βλαχόφωνους κατοίκους, μα δεν πέτυχε σημαντικά πράγματα. Οι κάτοικοι των γύρω χωριών αγωνίζονταν με ανταρτικά σώματα να περιορίσουν τη δράση των κομιτατζήδων. Η σερβική προπαγάνδα, που και αυτή την ίδια εποχή εμφανίζεται, πέφτει στο κενό.

Τα όσα προαναφέρθηκαν είναι ελάχιστα στοιχεία από την περίοδο του μακεδονικού Αγώνα στην περιοχή της Γουμένισσας. Οι κάτοικοι της ακριτικής κωμόπολης, παρά τις δυσκολίες και τις

αντιξοότητες κράτησαν ακμαίο το εθνικό τους φρόνημα και αγωνίσθηκαν με κάθε τρόπο εναντίον της ξένης προπαγάνδας.